

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

941

Vragen van het lid **Ellian** (VVD) aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid over *gerechtelijke dwalingen* (ingezonden 29 oktober 2024).

Antwoord van Staatssecretaris **Struycken** (Justitie en Veiligheid) (ontvangen 20 december 2024). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2024–2025, nr. 607.

Vraag 1

Bent u bekend met de zaak van Berry de R.?¹

Antwoord 1

Ja

Vraag 2

Wat vindt u ervan dat iemand aantoonbaar onschuldig is veroordeeld en onschuldig heeft vastgezet door toedoen van het vermeende slachtoffer?

Antwoord 2

Het is zeer te betreuren als blijkt dat iemand ten onrechte is veroordeeld voor een feit dat hij of zij niet heeft gepleegd, waarvoor de gewezen verdachte ook nog een gevangenisstraf heeft moeten ondergaan. Iedere onterechte veroordeling is er wat mij betreft een te veel. Onterechte veroordelingen hebben niet alleen zeer ingrijpende gevolgen voor de direct betrokken personen, maar zijn ook schadelijk voor het vertrouwen van burgers in de rechtsbescherming die een rechtsstaat aan zijn burgers wordt geacht te bieden.

Vraag 3

Hoe veel rechtelijke dwalingen hebben er totaal in Nederland plaatsgevonden volgens de cijfers van de rechtspraak en het Openbaar Ministerie?

¹ Algemeen Dagblad, 25 mei 2024, «Stalker» Berry zat jaar onschuldig in de cel, maar dankzij Thijs Zeeman staat zijn «slachtoffer» nu zelf terecht (<https://www.ad.nl/binnenland/stalker-berry-zat-jaar-onschuldig-in-de-cel-maar-dankzij-thijs-zeeman-staat-zijn-slachtoffer-nu-zelf-terecht-ae9c3110/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>).

Antwoord 3

Gerechtelijke dwalingen worden niet specifiek geregistreerd in de systemen van Rechtspraak en het OM. Sinds de negentiger jaren zijn in ieder geval acht zaken bekend, te weten de Schiedammer Parkmoord, Puttense Moordzaak, Ina Post, Lucia de B., Showbizzmoord, Rosmalense Flatzaak, Pettense campingmoord en Berry de R.

In dit verband verwijs ik ook naar de cijfers van het project van EUREX (The European Registry of Exonerations)², waarbij het gaat om twaalf vastgestelde onterechte veroordelingen in Nederland in een periode van bijna vijftig jaar (van 1970 tot 2019).

Vraag 4

Welke reflectie vindt er bij alle betrokken partijen (politie, advocatuur, Openbaar Ministerie en rechtspraak) plaats nadat een rechtelijke dwaling is geconstateerd?

Antwoord 4

De reflectie kan afhankelijk van de specifieke zaak en binnen de afzonderlijke organisaties op verschillende manieren plaatsvinden.

Bij de politie wordt de zaak na vaststelling van onterechte veroordeling neergelegd in de politie-eenheid waar de zaak heeft gedraaid. Daar wordt de zaak besproken tussen politie en OM. Eventuele leerpunten kunnen worden voorgelegd aan het landelijk overleg recherche, dit kan leiden tot aanpassing van werkprocessen en/of opleidingen.

Bij de advocatuur is het aan de desbetreffende advocaat/advocaten in de zaak zelf om te bepalen hoe zij reflecteren in dergelijke gevallen. Er zijn opleidingen en cursussen voor juridische professionals die advocaten kunnen volgen in het kader van hun permanente educatie die specifiek aandacht besteden aan gerechtelijke dwalingen.

Bij het OM kan het reflecteren variëren van reflectie door de betrokken OM-onderdelen zelf, door een speciaal daarvoor ingestelde commissie, door de Reflectiekamer Kwaliteitsontwikkeling of reflectie door de Landelijke Reflectiekamer.

Bij de Rechtspraak worden arresten in hoger beroep of cassatie in beginsel verstrekt aan het gerecht (hof en/of rechtbank) waar de zaak is behandeld en daar doorgestuurd ter kennisneming aan de rechter(s) (en gerechtsjuristen) die de zaak hebben behandeld. Ook na herziening is dat het geval. Vervolgens kunnen bespreking en reflectie verder ook plaatsvinden op een (jurisprudentie)overleg waaraan rechters en gerechtsjuristen van de betreffende rechtbank deelnemen. Zie verder hieronder het antwoord op vraag 7.

Vraag 5

Op welke wijze bestaat binnen de rechtspraak aandacht voor het voorkomen van rechtelijke dwalingen?

Antwoord 5

Uit gerechtelijke dwalingen in het verleden heeft de Rechtspraak lessen getrokken en acties ondernomen met als doel gerechtelijke dwalingen te voorkomen. Zo is er een register van gerechtelijke deskundigen (NRGD) opgesteld zodat rechters snel de passende deskundige kunnen benoemen en de juiste informatie kunnen opvragen. Rechters en raadsheren worden bovendien extra geschoold, bijvoorbeeld op het gebied van statistiek en DNA. Verder worden rechters en raadsheren specifiek over het onderwerp oordeelsvorming geschoold. Met cursussen van het studiecentrum rechtspleging (SSR) als «Rechterlijke oordeelsvorming» en «De menselijke factor» leren rechters en raadsheren technieken en beschouwingswijzen ter verbetering van de oordeelsvorming en ter voorkoming van tunnelvisie. Daarnaast zijn bij alle gerechten forensisch adviseurs aangesteld die rechters, raadsheren en gerechtsjuristen ondersteunen bij forensische kwesties in complexe strafzaken. Zij helpen bij het wetenschappelijk correct interpreteren van forensisch bewijs en wijzen op risico's voor misinterpretaties.

² Met de EUREX-database hebben onderzoekers een eerste, omvangrijke aanzet gedaan om Europese gerechtelijke dwalingen in kaart te brengen. <https://www.registryofexonerations.eu/facts-and-data>

Vraag 6

Welke hulp is beschikbaar als sprake is van een rechtelijke dwaling?

Antwoord 6

In deze zaak heeft het OM reeds excuses aangeboden aan de gewezen verdachte. Dat is belangrijk omdat het aanbieden van excuses een eerste stap is naar volledige rehabilitatie van de betrokkene.

De vervolgstappen in het proces van rehabilitatie kunnen, afhankelijk van het individuele geval, zijn het vergoeden van de geleden materiële en immateriële schade en het bieden van nazorg om de spoedige terugkeer van de betrokkene in de samenleving te bevorderen.

Vraag 7

Bent u bereid om de zaak van Berry de R. volledig te laten evalueren om helder te krijgen hoe het zo ongelooflijk mis kon gaan en om voor de toekomst te leren van deze zaak? Zo ja/nee, waarom?

Antwoord 7

De zaak Berry de R. is geanalyseerd door de Reflectiekamer Kwaliteitsontwikkeling hierna: de Reflectiekamer). De Reflectiekamer is in 2019 opgericht door het College van Procureurs Generaal om te reflecteren op (kortgezegd) vormverzuimen. De Reflectiekamer wordt voorgezeten door een oud-rechter. Verder zitten er advocaten, wetenschappers, politiemensen en vertegenwoordigers van het OM in.

Het advies van de Reflectiekamer is gestuurd naar het desbetreffende OM-onderdeel, de politie-eenheid en de rechtbank die de zaak hebben behandeld, met als doel om het advies in breder verband te bespreken, bijvoorbeeld tijdens een bijeenkomst voor het hele cluster strafrecht van de rechtbank. Ook zal het advies breder binnen het OM worden gedeeld en wordt het advies betrokken bij interne cursussen en opleiding over digitale opsporing.